

Miljöbilssituationen i Alvesta

6 stjärnor av 10 möjliga

-

En granskning av Gröna Bilister

Maj 2007

Inledning

Växthuseffekten skenar, med snabba klimatförändringar och allt våldsammare väder som följd. En huvudanledning till Sveriges bidrag av den ökande växthuseffekten är att trafikens utsläpp fortsätter att öka, medan andra sektorer utsläpp har stagnerat eller börjat minska.

EU har två konkreta mål med bäring på transporter med personbil:

- 1) Använd mängd förnyelsebara drivmedel ska 2010 uppgå till minst 5,75 procent av den totala marknaden för drivmedel.
- 2) Det genomsnittliga utsläppet av fossil koldioxid från personbilar ska 2010 vara max 120 g/km.

Varje land har ett ansvar att leva upp till målen och målen bör också gälla för det lokala miljöarbetet. Riksdag och regering har slagit fast att ansvaret också gäller sektorsvis, med målet att trafikens koldioxidutsläpp år 2010 ska vara tillbaka på 1990 års nivå, för att långsiktigt minska.

Transporter är den största enskilda källan till flera miljö- och hälsofarliga utsläpp i åtskilliga av landets kommuner. Alvesta kommun anger själv att ”Personbilstrafiken står för huvuddelen av trafikmängden. Den tunga trafiken har den största ökningstakten. För att minska våra utsläpp av koldioxid måste vägtrafiken hejda sin ökningstakt”¹.

Trafiken är dessutom ofta huvudorsak till att kommunen inte klarar fastställda miljö-kvalitetsnormer för bland annat cancerframkallande partiklar. Utifrån detta står det klart att en minskad och miljövänligare bilism bör vara en viktig samhällelig prioritering, i linje med Gröna Bilisters arbete.

Gröna Bilister granskar vilket ansvar kommuner tar för att minska bilismens miljö- och hälsopåverkan, kombinerat med en granskning av andra tongivande aktörer inom kommunen. Granskningen tjänar som vägledning för de lokala aktörer som vill bidra aktivt till ett bättre lokalt miljöarbete inom bilismområdet.

Mattias Goldmann

Gröna Bilister

¹ http://www.ekero.se/upload/natur_miljo/Miljöprogram%202006%20-%202010.pdf

Kommunala mål

Kommunala mål för trafikens miljöpåverkan innebär inte i sig någon miljöförbättring – det är praktisk handling som räknas och som Gröna Bilister betygsätter. Vi presenterar ändå de relevanta kommunala målen, eftersom de har betydelse för:

- Medborgare som kan begära att målen uppfylls.
- Miljöengagerade politiker och tjänstemän som kan hänvisa till antagna mål för att driva igenom en miljöriktig trafikpolitik.
- Oppositionspolitiker som kan bevaka att den politiska majoriteten uppfyller avgivna löften och politiskt beslutade åtgärder.
- Journalister som kan kritiskt granska om beslutade mål uppfylls.

Miljöpolicy

Alvestas miljöpolicy antogs av kommunfullmäktige 25 februari 1997. Den är därmed så gammal att den knappast är ett levande dokument som påverkar kommunens dagliga aktiviteter.

Miljöpolicyen anger bl.a. att ”Kommunen skall verka för att anställda och förtroendevalda får en allsidig information och utbildning om miljö och kretslopp som underlag för att kunna göra goda bedömningar som gagnar miljö och utveckling. Kommunen skall på alla sätt stimulera medarbetarna till delaktighet i miljöarbetet och återföra resultat och erfarenheter som en sporre i det fortsatta arbetet”².

Vidare anges att ”I kommunens inköpsverksamhet skall miljöaspekterna vägas in och i förfrågningsunderlaget skall förvaltningarna ställa långtgående krav på produkter och transportsätt som är miljövänliga”, samt ”Kommunen skall aktivt arbeta med att minska användningen av fossila bränslen”.

Ordval som dessa pekar tydligt mot en omställning till grön, förnybar bilism.

Miljöprogram

Kommunens miljöprogram, som gäller för åren 2006-2010, anger bl.a. att ”Kommunen arbetar, inom ramen för all samhällsplanering, för en effektivare energianvändning inom bebyggelse och transportsektorn”³.

Miljöprogrammet är ett målstyrningsdokument och anger därmed inte vilka konkreta åtgärder som ska genomföras. Detta medför att den som utövar eller har ansvaret för en verksamhet själv måste välja de mest miljö- och kostnadseffektiva åtgärderna för att målen ska uppnås. Respektive nämnd är ansvarig för att verksamheten bedrivs i linje med miljöpolicyen och miljömålen.

² www.alvesta.se, klicka på styrdokument.

³ Ibid.

Energipolicy

Alvesta kommuns energipolicy, som antogs av kommunfullmäktige den 13 november 2001, syftar till att kommunen på sikt blir fossilbränslefri och att energianvändningen ska vara effektiv med användning av förnyelsebar energi. Energipolicyn skall beaktas vid all planering⁴.

Energiplan

Alvesta kommuns energiplan, som antogs av ett enigt kommunfullmäktige den 28 september 2004, anger bl.a. att 50 procent av all energi ska vara förnybar år 2010 och att koldioxidutsläppen per person till år 2010 ska ha minskat med 10 procent jämfört med år 1990. Som inriktningsmål för år 2006 angavs bl.a. att "Vid köp/leasing av kommunala tjänstebilar väljs bilar som kan köras på alternativa, förnyelsebara bränslen". För år 2010 anges att "Alla kommunala personbilar körs på förnybart bränsle". Dessutom ska man utreda förutsättningar för biogasproduktion från hushålls- och restaurangavfall⁵.

Kronobergs regionala miljömål

Kronoberg har antagit en rad regionala miljömål med bäring på Alvesta, bl.a. att trafikens koldioxidutsläpp år 2010 inte ska överskrida 1990 års nivå och att förnybara bränslen år 2010 ska utgöra minst sex procent av energitillförseln för fordonstransporter.

Inköspolicy

Alvesta kommuns inköspolicy, som antogs av kommunfullmäktige den 27 mars 2001 och reviderades den 18 mars 2005, anger att "Kommunen skall påverka hälsa och miljö på ett positivt sätt genom att miljöanpassa upphandlingen, ge en tydlig signal till marknaden att miljöanpassning är ett kundkrav samt inspirera andra att handla miljövänligt genom att vara ett gott exempel⁶.

Kommunens bilinnehav

Kommunens eget bilinnehav är av stor betydelse för bilismens totala miljöpåverkan i kommunen, bl.a. för att:

- Kommunen kan vara föregångare i inköp av miljöbilar och då stimulera den lokala bilhandeln att ta hem och marknadsföra dessa bilar.
- Kommunen köper tillräckliga volymer bilar för att komma förbi "hönan och ägget situationen"; privatpersoner kan tvingas avstå från att t.ex. köpa en etanolbil därför att det lokalt saknas tankmöjligheter, men kommunen kan med sina fordon stimulera fram att det etableras sådana tankmöjligheter.

⁴ <http://www.alvesta.se/pdf/energiplan.pdf>.

⁵ <http://www.alvesta.se/pdf/energiplan.pdf>

⁶ <http://www.alvesta.se/pdf/inkospolicy.pdf>.

- Kommunen serverar normalt sett sina bilar föredömligt, innebärande att det efter ett par år kommer ut miljöbilar i gott skick på andrahandsmarknaden.

Alvesta kommun äger och leasar 57 personbilar. Av dessa är 24 miljöbilar, alla av flexifuel/etanoltyp. Det ger en miljöbilsandel på 42 procent, vilket är klart godkänt. Kommunen har tillsammans med det kommunala bostadsbolaget AllboHus Fastighets AB en intern bilpool för tjänsteresor. Bilarna används av anställda för resor i tjänsten. Bilpoolen består sex Ford Focus FFV (etanol).

Förutom målet att samtliga kommunala personbilar ska kunna köras på förnybara bränslen år 2010, ställer kommunen redan idag krav på bl.a. HA-fria däck.

Förmånsbilar är normalt sett onödigt stora och motorstarka och körs onödigt mycket. Därför är det positivt att Alvesta kommun helt avstår från förmånsbilar som löneförmån.

Utbildning

Genom att lära ut sparsam körning, ecodriving, kan kommunerna minska sina kostnader för fordonsbränsle, samtidigt som utsläppen minskar och transportererna går något snabbare. 55 anställda har fått utbildning i ”sparsam körning” och lärt sig köra bil på ett sådant sätt som gör att bränsleförbrukningen minskar. Det finns planer på att fortsätta och utvidga utbildningen.

Kommunens inköp av transporttjänster

Genom att ställa miljörelaterade krav när kommunen upphandlar transporter, kan kommunen till en mycket låg kostnad stimulera fram en positiv utveckling. Då t.ex. färdtjänst och skolskjuts vanligen körs av taxibolag, får kraven dessutom effekter på sektorer som kommunen normalt sett inte påverkar. Miljöeffekten blir dessutom stor, eftersom en taxibil i runda tal motsvarar tio privatbilars körsträcka och utsläpp.

Färdtjänstresor upphandlas av Länstrafiken, som ställer miljökrav på entreprenörernas bussar i form av att de ska vara miljöklassade och maximalt sex år gamla. Det är svaga och trubbiga instrument som inte bidrar till omställningen till förnybara drivmedel.

Färdtjänstresenärer erbjuds i ett projekt busskort, vilket under 16 månader innebar att 46 000 resor gjorts med buss istället för med färdtjänst. Dessa resor är dels mycket billigare för kommunen, dels minskar koldioxidutsläppen per resa till ca en sjättedel. Inte heller för färdtjänsten finns krav på förnybara drivmedel.

Stimulans till medborgarna

För att få hög utväxling på det kommunala miljöbilsarbetet, är det helt centralt att medborgarna också engageras, eftersom större delen av de bilar som finns i kommunen ägs av kommunmedborgare eller företag som är verksamma i kommunen.

Ett drygt trettiootal kommuner gör detta genom att erbjuda särskilda parkeringsförmåner för miljöbilar, vilket Alvesta inte gör. Ett femtiotal kommuner delfinansierar företags och myndigheters miljöbilsköp, ofta med 30-50 procent av merkostnaden jämfört med motsvarande bensinbil – men inte Alvesta. En Klimp-ansökan om att få delfinansiera

miljöbilsinköp med Miljöfordon Syd som huvudman finns inlämnad till Naturvårdsverket, med troligt beslut under maj månad.

Studier har visat att man i medeltal minskar sitt bilåkande runt 50 procent när man går med i en bilpool. Dessutom har det visat sig att en bilpoolsbil ersätter mellan åtta och tolv privatägda bilar. Det frigör stora ytor som man kan använda till annat än parkeringsplatser.⁷ Allt fler kommuner erbjuder bilpool i någon form åt sina medborgare – men inte Alvesta.

Åtskilliga kommuner informerar på sin webbplats om miljöfordon och hur man kan minska miljöpåverkan från sitt bilkörande – men den informationen är bristfällig på Alvestas webbplats. Däremot har kommunen till tider haft särskilda informationskampanjer om miljöanpassad bilism.

Tankställen och bränslekrav

För att miljöbilen som kan tankas på förnybara bränslen ska ge någon faktisk miljövinst, är det givetvis nödvändigt att den inte tankas med bensin eller diesel – etanol- (flexifuel), gas- (bifuel) och RME-fordon erbjuder alla denna möjlighet, med borttappat miljönytta som följd. Kommuner kan aktivt medverka till att tankställen etableras, dels genom att själva stå för ett tillräckligt underlag för att något bensinbolag ska erbjuda sig att sälja bränslet (gäller vanligen etanol), dels genom att själv tillverka bränslet (gäller vanligen biogas).

Kommunen har haft personlig kontakt med bensinstationer som bedömts kunna sälja E85. Tillsammans med övriga kommuner i länet finns en Klimp-ansökan om bidrag för tankställen med förnybara drivmedel i hela Kronobergs län, med Miljöfordon Syd som huvudman. Beslut väntas i maj.

Kommunen har i motsats till Örebro kommun, inte några formella krav på en successivt ökande andel etanol i konventionell bensin och RME (rapsmetylester) i konventionell diesel, trots att detta skulle ge betydande miljöfördelar till ringa kostnad.

Bilförsäljning

För att kommuninvånarna ska kunna ta miljöbilsansvar är det av stor betydelse att det går att köpa miljöbil inom den egna kommunen eller i grannkommunerna – endast få är beredda att åka långa sträckor för att köpa en miljövänligare bil. Där bilarna finns, är det också av stor betydelse att de faktiskt finns inne, kan provköras och finns med i den lokala bilhandelns marknadsföring. På denna punkt har Gröna Bilister funnit mycket stora skillnader mellan olika generalagenters och återförsäljares inställning och motivation.

I Kronobergs län finns goda möjligheter att köpa etanolbilar från Ford, Saab och Volvo, gasbilar från bl.a. Opel, Volkswagen och Volvo och hybridbilar från Toyota. Dessutom finns et antal fossilbränsle drivna bilar som är så bränslesnåla att de uppfyller Vägverkets miljöbilsdefinition.

⁷ <http://www.bilpool.se/index.jsp>.

Slutsatser och rekommendationer

Alvestas miljöbilsarbete är godkänt. Kommunen får betyget 6 av maximala 10 för sitt arbete. Det som är särskilt positivt är:

- En hög och snabbt ökande miljöbilsandel
- Avsaknad av förmånsbilar
- Kommunens interna bilpool med enbart miljöbilar, som minskar behovet av användande av egen bil i tjänsten
- Satsningen på utbildning i sparsam körning, Ecodriving
- Arbetet för att få fler tankställen för E85
- Den länsgemensamma ansökan om att införa delfinansiering av miljöbilar och delfinansiering av etablering av tankställen för E85

Gröna Bilister har sex huvudsakliga rekommendationer till Alvesta kommun:

- 1) Ställ miljöbilskrav på leverantörer av skolskjuts och färdtjänst (kan göras även om Alvesta inte själv upphandlar detta).
- 2) Inför någon form av stimulans till medborgare med miljöbil, som parkeringsförmåner eller delfinansiering av merkostnaden vid nybilsinköp.
- 3) Inför en bilpool för allmänheten.
- 4) Utvidga utbildningen i sparsam körning (ecodriving).
- 5) Informera medborgarna om miljövänligare bilism på webbplatsen, etc.
- 6) Medverka i Trafikantveckan 2007.

Denna rapport är framtagen av Gröna Bilister (Mattias Goldmann), baserad på enkätsvar från Alvestas kommun, företrätt av bl.a. miljösamordnare Marita Lorentzon. Detta har kombinerats med utförliga granskningar av kommunala dokument och handlingar från andra relevanta aktörer. För ytterligare information: mattias.goldmann@gronabilister.se. Se även www.gronabilister.se.